

ZPRÁVA ZE ZÁKLADNÍHO BOTANICKÉHO PRŮZKUMU DŘEVIN

-

Zámecký park v Lipové

(stav k 5. prosinci 2011)

Zámecký park u někdejšího „salmovského zámku“ v Lipové (okr.Děčín) byl po 2. světové válce příkladně zanedbáván a zanedbán. Přítomnost útvaru Hradní stráže sice eliminovala nálety a udržovala částečně parter i ostatní plochy, nicméně z hlediska nutné údržby objektu to bylo nedostačující.

Z dendrologů, kteří měli v minulosti možnost dostat se do objektu a sepsat částečně i inventarizaci dřevin, je třeba na prvním místě jmenovat **ing. Karla Hiekeho** z Výzkumného ústavu okrasného zahradnictví v Průhonicích. Ten soupis prováděl koncem šedesátých let 20. století a o Lipové referoval v příspěvku **“Dřeviny zámeckých parků severočeského kraje.”**- (Acta pruhoniana 1973, 28:1-124). Ve velkém kompendiu **„České zámecké parky a jejich dřeviny“** (SZN Praha 1984) K.Hieke konstatuje:

*„K rozsáhlému baroknímu zámku postavenému v letech 1737 – 1739 podle návrhu J.Costy pro (staro)hrabata Salomovy vede podél rybníka působivá, široká, velmi stará lipová alej. Vlastní park je za budovou směrem k obci. Tvoří jej vlastně nevelký palouk (parter – V.V.) lemovaný prořídými kulisami dřevin. Najdeme zde také barokní kamenný bazén a barokní sochu, představující alegorii Lovu (2. třetina 18. století). Vpravo pod terasou (na jižní straně, V.V.) nad rybníkem (sic! – spíše pod rybníkem V.V.) jsou zbytky skleníků. Roste zde asi 6 ks jehličnanů a 28 listnáčů. Mezi nejvýznamnější náleží statná jedle stejnobarvá (= ojíněná, *Abies concolor*). Z listnáčů vyniká převislý jasan (*Fraxinus excelsior* 'Pendula' a staré lípy v aleji (*Tilia platyphyllos* a *T. cordata*).“*

K dispozici je strojopisný elaborát **„Posouzení zdravotního stavu zeleně“**, který v zámeckém parku v Lipové pro tamní Obecní úřad zpracoval **Mgr. Vít Friml** z Chřibské. Posouzení je doplněno soupisem dřevin, navržených k odstranění a je vydáno k datu 9. února 2009. Vzhledem k veřejné přístupnosti parku navrhl Obecnímu úřadu v Lipové řadu opatření, která by zamezila možné úrazy veřejnosti, mezi jiným i nutné těžby kriticky poškozených dřevin. Upozornil i na nutnost odstranit přibývajících nálety a vybral i mezi nimi vhodné, perspektivní jedince. Jeho posudek je velmi cenný a lze se s ním ztotožnit.

V roce 2012 lze zevrubně konstatovat, že:

(1)

z někdejší **lipové aleje**, zmiňované v dílech K.Hiekeho zbývá torzo.

(2)

Na „**polostrově**“, výběžku do Zámeckého rybníka a před severozápadním průčelím zámku, je zachováno dostatek dřevin, z nichž by bylo možno vytvořit perspektivní parkový objekt. Převažuje zde na jedné straně skupina 14 jírovců, *Aesculus hippocastanum* (napadaných klíněnkou, což je jen estetická závada). Z ostatních cenných exemplářů to jsou duby letní *Quercus robur* (6ks), buk lesní (*Fagus sylvatica*), javory, zejména klen (*Acer pseudoplatanus*). Dále tu rostou při březích náletové olše (*Alnus glutinosa*).

Plocha je částečně zarostlá mladými náletovými dřevinami, duby a javory.

Doporučení: uvolnit dobré staré exempláře, ve volném prostoru vybrat z náletů perspektivní kusy, zbytek odstranit i s kořeny. Stříbrný smrk výhledově odtěžit podobně jako zerav. **Okamžitě je třeba odstranit** i s oddenky skupinu rozrůstajících se křídlatek (*Reynoutria japonica*).

Na dožití lze zachovat jediný exemplář pěnišníku.

Plochu udržovat bez podrostu, zatravněnou, trávnik kosit, aby mohl být pochozí. Z hlediska návštěvníků by byla vhodná pobřežní cesta s vyhlídkou přes rybník do krajiny.

(3)

Před severovýchodním křídlem zámku je **nekoncepční rozptýlená výsadba** stromů. Za zachování stojí zejména douglaska tisolistá, *Pseudotsuga menziesii*, která je ve výborném zdravotním stavu. Spíše sbírkový charakter má poněkud vychýlený exemplář jedlovce kanadského, *Tsuga canadensis*. Prostor je doslova zahlcen náletovými dřevinami (javor klen, olše lepkavá, javory, břízy a zplanělými podnožemi slív či švestek. Za záchranu stojí lípa *Tilia cordata*, poněkud utiskovaná stříbrným smrkem, který by měl být v její prospěch odstraněn. Valnou hodnotu nemají ani další exempláře douglasek, navíc poškozené i okusem.

Doporučení: vybrat cílových několik hodnotných stromů, odstranit nálety a stromy ve špatném zdravotním stavu a zeleň v tomto prostoru řešit až po architektonické studii řešení tohoto místa, výhledově určeného jako parkovací plocha návštěvníků. Vzhledem k záměrům vlastníků s plochami sousedícími s touto částí „parku“ bude třeba i uvážit vytvoření buď vhodné clony proti severovýchodním větrům – anebo naopak, otevřít pohledy do krajiny a do ploch, které mají být pojednány jako ovocné sady.

(4)

Vnitřní průčelí zámku, otevřené k jihovýchodu – **čestný dvůr a snížený parter**

Doporučení: Obě tyto plochy zbavit okamžitě náletu.

Čestný dvůr řešit po dohodě s architektem (například zvážit zpevněnou plochu versus ornamentální výsadbu)

Snížený parter: Odstranit absolutně všechny nálety. Opatrně sondovat, zda nejsou zachována torza komunikací, izolovat barokní nádrž, případně vzhledem k poloze a tvaru bazénu navrhnout vhodné cesty (mlatové), případně pravidelnou ornamentální výsadbu.

Pátrat po plastice Alegorie lovu (viz nahoře)

Bezprostřední řešení: zatravnit a udržovat nízký trávnik častým sekáním.

(5)

Vysoká zeleň před jihovýchodní frontou zámku je

(a) omezena do volně liniové výsadby podél hranice pozemku (a vnější cesty)

(b) tvoří uzávěru pohledu proti obci na JV straně- viz dále)

(c) v jižním a jihovýchodní cípu má charakter výsadeb typu přírodně krajinářských parků

(d) na hraně parcel, tj. mezi parterem a podzámeckou zahradou při jihozápadní straně je torzo

liniové výsadby někdejších špalířů z listnatých dřevin (lip, převážně habrů).

(e) otevřené plochy, „louky“ pod bývalými skleníky

*

Ad

(a) Je zde nutno zachovat a uvolnit řadu vynikajících jedinců, mezi něž v první řadě patří všechny 4 červenolisté buky (pokud bylo možno na ně v zimě usuzovat – *Fagus sylvatica* f. *purpurea*.) **Rozhodně doporučujeme**, aby byly zachovány všechny stromy, se zdravotním stavem čísel 1 až 3. Hodnotné jsou i krásný klen (*Acer pseudoplatanus* s průměrem kmene asi 110 cm), sedmikmenný keř lísky obecné (*Corylus avellana*) aj.

V této části parku sotva lze vidět nějakou koncepci, je to zbytek záměru snad ze začátku 20. století, navozující částečně na **ideu přírodně krajinářských parků**.

Doporučení: Okamžitě odstranit i s kořeny všechny náletové dřeviny. Odtěžit stromy se zdravotním stavem 4. Arboristicky ošetřit stromy, které budou tvořit kostru této části parku.

(b) **optická uzávěra proti obci** na J-V hranici pozemku u vodoteče byla patrně osazena odhadem až v druhé polovině 20. století jako špalír z lip a habrů. Torza tam stojí dodnes.

Část této kulisy tvoří i doprovodná zeleň podél vodoteče, tedy např. olše a vrby.

Navíc plocha mezi hranicí parteru a hranicí pozemku je osazena také v duchu přírodně krajinářských parků.

Doporučení: I tady je prioritní odstranění všech náletů a výběrově i dřevin s horším zdravotním stavem. Tady bude nutný individuální přístup, protože tu je např. nádherná lípa *Tilia platyphyllos* s průměrem kmene 140 cm, ovšem „troják“ se zdravotním stupněm 4, tedy velmi špatným. Je v blízkosti potoka, v galerii, a stála by za arboristické ošetření a zachování obdobně, jako lipová torza stojící nedaleko, třebaže je označuji zdravotním stupněm 5. Jsou ovšem domovem řady druhů hmyzu a samy o sobě působí velmi bizarně a dekorativně.

Liniové špalíry nedoporučujeme obnovovat. Buď nechat na dožití nebo odstranit hned. Využít nalétlých dřevin v březích vodoteče a přiznat jim parkovou sounáležitost.

Z dřevin, označovaných ing. Hiekem v 60-70 letech bohužel doznaly úhony obě výrazně jmenované. Jedle ojíňená, *Abies concolor* je ve zdravotním stavu 4-5, převislý jasan, *Fraxinus excelsior* 'Pendula' je v žalostném stavu. Budiž nám ale vodítkem pro případné nové výsadby, které by se k hranici parteru a přírodně krajinářské části výborně hodily.

V této části jsou i překrásné buky (průměr 100-110 cm) včetně jednoho červenolistého exempláře.

(c) **Přírodně krajinářské výsadby** pokračují v extrémním **jižním cípu parku**. Zde stojí za zmínku dva pyramidální duby letní, *Quercus robur* cv. *Fastigiata*, oba v průměrném zdravotním stavu, odpovídajícím věku.

Doporučení: Tuto část také uvolnit od náletů a pak řešit, které z dřevin zůstanou, a jaká bude dosadba v tomto cípu

(d) mezi jihozápadním křídlem zámku vedla po terénní vyvýšenině **cesta do zadních partií**. Opticky řešila sníženinu parteru na jedné straně a nutnou opěrnou zeď u skleníků a hospodářských budov. Lemovaly ji špalíry listnáčů (převážně habrů) dnes vesměs v mizerném stavu, hodnotitelném známkou 4-5

Doporučení: Bezpodmínečně bude nutné zpevnění opěrných zdí či svahů, tj. do parteru i ke „skleníkům“. Torzo špalírů je obtížně opravitelné (dřevokazné houby, zatékání ap.). Je na pováženou, zda opatrně nesmýt a nevysadit nově. Je to ovšem esteticky trochu rušivý prvek, protože zdůrazňuje rovnou linii (aniž by byla osová, jak se u barokních zahrad sluší) a kontrastuje s rozvolněnou zelení sousedních částí parku. Nicméně vzhledem k převýšení je nějaká optická zábrana nutná; zábradlí by vhodné nebylo, tak snad něco ve stylu bordur,

nízkých dřevin, upozorňujících na nebezpečí z výškových rozdílů.

(e) Otevřená plocha, „louka“ pod skleníky, „**jižní zahrady**“ pro ni navrhuji název.

Doporučení: Samozřejmě i zde je nutné odstranění všech náletů a pak bude třeba řešit náplň tohoto prostoru. Jedna z možností je obvodová výsadba z vlhkomilných dřevin a otevřená luční plocha (může zůstat i jako květnatá louka); druhou možností je zajištění či přiznání drobné vodoteče s centrální nádrží a odtokem do potoka s tím, že zde budou zajímavé vodní a pobřežní byliny. Obvod louky by mohl být přístupný veřejnosti s případnými lavičkami s otevřeným výhledem na jihozápadní křídlo zámku.

Nutno projednat se správou rybníku možnost pravidelného průtoku vody.

K ploše (e) vede šikmá **přístupová cesta** od hlavní lipové aleje, kdysi také lemovaná špalírem tvarovaných lip. Tato část by měla být řešena až v souvislosti s konečnými úpravami zámku, případně s revitalizací skleníků a hospodářského zázemí na původních místech, inženýrských sítí i komunikačních sítí.

*

Dílčí závěr

* Bylo zjištěno a proměřeno 157 exemplářů číselně zaregistrovaných dřevin a větší množství náletů, dřevin označených jako skupiny a pod.

* Předkládáme doporučení pro léta 2012 a 2013.

* Na ploše mezi rybníkem a zámkem bylo provedeno ohodnocení dřevin podle instrukcí AOPK ČR a metodiky, doporučení touto agenturou (Ing. Rešem). Protože jde o historický park, přiklonili jsme se ke koeficientu za polohu ve výšce 3. Hodnota bodu naopak vychází z výše, stanovené pro rok 2006/2007 (2,3).

* Po odstranění náletů doporučujeme pořídit přesný plán (zákres) zachovaných perspektivních stromů.

* Po ošetření zbývajících stromů lze uvažovat o případných dosadbách a doplnění výsadeb o nové, zajímavé dřeviny, poutající pozornost (léta 2013 a výše).